







## ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗੇਮ

2024 ਦਾਆ ਲਕ ਸਭਾ ਚਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦ ਨਾਲ ਹਈਆ ਚਾਰ ਅਸੰਬਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ 22 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ 'ਚ ਇਕੱਲੀ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 45 ਫੌਜਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ (ਸੀ ਐਚ ਆਰ ਆਈ) ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਆਰ ਟੀ ਆਈ ਕਾਰਕੁਨ ਵੈਕਟੇਸ਼ਨਾਈਕ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਬੈਲੈਸ ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐਮ) ਸਣੇ ਛੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਵਧ ਗਏ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਚੰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਜਾਂਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਲੁਕਵੇਂ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਅੰਖਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ।

ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਮ,  
ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉਡੀਸ਼ਾ ਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਸੰਬਲੀ ਦੀਆਂ  
ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਖਰਚ-  
ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 2014  
ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚ  
ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 22 ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ  
ਖਰਚਣ ਲਈ 18,742 ਕਰੋੜ 31 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ  
ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਈ ਰਕਮ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ  
ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਚੰਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ 3861  
ਕਰੋੜ 57 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ  
ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ 7416 ਕਰੋੜ 31  
ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 84.5 ਫੌਜਦਾਰੀ ਚੰਦਾ ਸਿਰਫ  
ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਲ 1737 ਕਰੋੜ 68  
ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ 41 ਕਰੋੜ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਚਾਰ  
ਅਸੰਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਖਰਚੇ। ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ  
ਤਿਜੰਗੀ ਵਿੱਚ 5921 ਕਰੋੜ 81 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਮੁਕੰਮਲ  
ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵਧ ਕੇ 10107 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਏ, ਯਾਨਿ ਕਿ 4185 ਕਰੋੜ  
ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਿਪਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਵਾਂ ਨਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਣ ਪ੍ਰਚਾਰ  
ਦੌਰਾਨ 22 ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚੇ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਢਾਈ ਗੁਣਾ  
ਵੱਧ ਪਦਾਰਥ (ਸ਼ਰਾਬ, ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਪੈਸੇ ਆਦਿ) ਉਡਣ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਫੜੇ।  
ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ  
ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਮਾਲ ਉਡਣ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀਆਂ  
ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੁਕੋ ਕੇ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਲਗਭਗ ਅੱਧਾ ਚੰਦਾ  
ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ  
ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਇਹ  
ਹਕੀਕਤ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀ  
ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਕੀ ਚੋਣ ਫੰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ  
ਚੰਦੇ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਹੱਦ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਬਦਲਾਂ 'ਤੇ ਫੌਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ  
ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਭ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਗਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫਿਰਕੂ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਨਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਭਾਜਪਾ ਆਈ ਟੀ ਸੈਲ, ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ-ਖਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਗਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਬਗੇਨ ਵਾਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਣ ਫਿਲਮਾਂ ਗਹੀ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਗਲਤਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂੰਘਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦ ਕੇਰਲ ਸਟੋਰੀ, ਕਸਮੀਰ ਫਾਈਲਜ਼ ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਫਰਤ ਦੇ ਜਨ੍ਹਣ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਵਤੰਤਰਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ, 72 ਹੁੰਦੇ, ਸਮਗਰ ਪ੍ਰਿਬੱਡੀਗਜ਼ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ 'ਛਾਵਾ' ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਹਾਊਸਫੌਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਸਾਵਂਤ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਛਾਵਾ' ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਅੰਸਗਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਛਤਰਪਤੀ ਸੰਭਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਜਾਲਮ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 126 ਮਿਟਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 40 ਮਿਟ ਸੰਭਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਸੀਹਿਆਂ 'ਤੇ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਗਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵਾਂਗ ਜੋ ਵੀ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਬਿਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਧਯੂਗੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਿਆਲੂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜਿਆਂ

ਵਿਚਕਾਰ ਟਕੜਾ ਵਜੋਂ ਪੇਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਦਤਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿਵਾਜੀ ਨੇ ਏਕ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਦ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਛਤਰਪਤੀ ਸਿਵਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ

ਐਤੰਤਾਨੇਬੁ ‘ਹਾਹਾ’ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਗਲੀ ਬਿਨੈਂਦਾ

ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਸ਼ਿਆਮੀ  
ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ।  
ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਕਾਂਤਰ ਸਨ ਅਤੇ  
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰੀ ਸੰਬਲ, ਜਿਥੇ  
ਖਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ  
ਖਾਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ  
ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ  
ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਪੰਜਾ ਲੈ ਜਾਰੀ  
ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ  
ਸਹਾਇਕ ਰੁਤਮ-ਏ-ਜਮਾਨ ਨੇ  
ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਖਾਨ ਦੇ

ਦੇ ਸਕੁੱਤ ਰਿਸ਼ਨਾਜੀ ਭਾਸਕਰ  
ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।  
      ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਅੰਗਰਜ਼ੇਬ  
ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ  
ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ  
ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ

ਵਾਗਦ ਵੱਡ ਕਦ ਕਰ ਲਿਆ  
ਨਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸੇ  
ਸੀ, ਮਦਾਰੀ ਮੇਹਰਤ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ  
ਹਿੰਦੁਤਵ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸ਼ਾਮਲ  
ਦੇ ਚਿੱਠਿਤ ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉ  
ਅੰਗਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰਿ

ਸਾਮਗਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ  
ਨਾਨਾ ਹੈਦਰ ਅਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ  
ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ 12 ਜਰਨੈਲ,  
ਗਾਹਿਮ ਗਾਰਡੀ ਅਤੇ ਦੌਲਤ  
ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਫਜ਼ਲ  
ਸੰਗ ਵਿੱਚ ਔਰਟ  
ਆਦਿਲਸ਼ਾਹ ਵਿਟੁ  
ਸਹਿਯੋਗੀ ਵੀ ਸੀ।  
ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ  
ਦੇ ਮਤਰੇਅ ਭਗਾ (f)

ਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਜਰਨੈਲ ਰਾਠੌੜ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕਰਨੀ ਨੇ ਸਿਵਾਜੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ  
ਫੌਜ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ  
ਸਿਵਾਜੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ  
ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ  
ਗਲਾ। ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ

ਬਹੁਤ ਹਾ ਜਾਲਮ।  
ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ  
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ  
ਰਜਿਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆ  
ਪੇਸ ਆਉਣਾ ਆਮ  
ਊਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।

ਬ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਜਾਪੁਰ ਦੇ  
ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਜੀ ਅੰਗਰਜ਼ੋਂ ਦਾ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਸੱਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਜੀ ਜੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਸੋਇਆਰਾਬਾਈ ਦੇ ਪੁੱਤਰ) ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਰਾਦਾ ਫਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਭਾਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਭਾਜੀ ਨਾਲ ਯੂਧ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

ਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਇੜੀਜ਼ ਅਤੇ  
ਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ  
।

ਕੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਝੂੰਘੀ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਾ ਸਾਮੰਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਸੁਰਤ ਦੀ ਲੱਤ ਦੇ ਅਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮਾਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਨੜ੍ਹਲਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ। ਦੁਸ਼ਮਾਂ ਦੀ ਜੂਰ ਨਿਦਣਯੋਗ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਵਰਤਤਾ ਸੀ ਜੋ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਂਦੀ ਨੇ ਗੀਆ ਤੇ ਹਮਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਪੁਰਤਾਂਤਰ (ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦੁਨਾਥ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਕੀਤਾ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਅਜੀਹੀ ਬੇਖ਼ਹਿੰਦੀ ਕਦੇ... ਗਈ...'। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਤਿਮਾਚਾਰਾਂ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਬਿਰਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੱਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਆਪ ਵਰਤਾਗਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਡੇ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ।

ਕੀ ਅੰਗਰੋਜ਼ੇ ਹਿੱਦੇ ਵਿਹੜੇ ਸੀ ?  
 ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੋਜ਼ੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ ਵਰਗਾ । ਉਹ ਪੰਚਾਂਦੀ ਆਦਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਹਿੱਦੇ ਹਿੱਸੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਗੈਰ-ਸੁਣੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰ ਉਥੋਂ ਦੱਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਗੱਠੋਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ।

ਹੁ ਵ ਹੂਜਨ ਮਨ ਹੁਰਾ ਗਲਸੜ ਵਣਾਹੁਣ ਵੱਚ ਰਮੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕੀਰੀ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੈਫੈਰੇਂਸ ਅਤਹਰ ਅਲੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿੱਤੋਂ ਵੱਧ (33 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਸੀ।  
ਇਹ ਬਿਲੁਕਲੁਣ ਸੰਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ

ਗਜ ਨਾਲ ਜੁੜ ਖਾਸ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਤਬਹਾਰ ਕਰ ਦਿਦਾ ਸਾ।  
ਫਿਰ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮਸ਼ਲਮ ਗਾਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਬਹਾਰ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਸ਼ਲਮ ਗਾਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਦਾਨ ਨੁਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਗੋਜ਼ੇਬ ਨੇ 22 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਸ਼ੀਆ ਟੈਲਿਗਾਇਆ, ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਅਪਾਹਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਵਰ ਸੀ। ਇਹ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੋਏ, ਜਾਇਦਾਦ ਟੈਕਸ ਵਾਂਗ ਸੀ ਅਤੇ 1.25 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਦੀ ਦਰ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ 2.5 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਜਕਾਤ ਆਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਤੱਤੇਦਾਦ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਇਨਸ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਮੁਗਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੱਤ੍ਰਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੀ।

ਫਿਰ ਕੁ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸਮਾਜੀ ਯੂਗ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੰਦਰਭ  
ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਚੁਣਨ ਫਿ  
ਤੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ  
ਆਪੇਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਲੱਭਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵ  
ਲਈ ਕੀਤੀ। ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਦਾ ਨਾਨਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ  
ਗੋਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਸਾਡੀ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖੋਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੇ ਪੱਕੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ















